herpy

KAMELEONY

Matschie's Two-horned Chameleon

Kinyongia matschiei

Kinyongia matschiei to największy gatunek z rodzaju *Kinyongia*, kameleon z parą wydatnych rogów nosowych i długim chwytnym ogonem, pochodzący z lasów Gór Usambara Wschodnich w Tanzanii. Jest płochliwy, zagrożony w naturze i bardzo rzadki w hodowli, dlatego wiedza o jego utrzymaniu jest skromna.

Rodzina: Chamaeleonidae Dawna nazwa: *Chamaeleon matschiei; Chamaeleon fischeri matschiei*

NAJWAŻNIEJSZE FAKTY

ZWIERZĘ

Wielkość dorosłego osobnika	**36-41 cm** długość całkowita z ogonem
Długość życia	**5-8 lat**
Aktywność	**Za dnia**
Tryb życia	**Nadrzewny**
Środowisko	**Las deszczowy i las górski**
Trudność	**Ekspert**

HODOWLA

Min. terrarium	**90 × 60 × 150 cm** D × S × W dla 1 dorosłego osobnika
Temperatura w dzień	**20-25 °C**
Miejsce wygrzewania	**26-28 °C**
Temperatura w nocy	**12-16 °C**
Wilgotność	**50-100%**
Woda	**Bez miski z wodą**
UVB	**Niezbędne** Strefa Fergusona 2
Pokarm	**Owady**
Utrzymanie	**Pojedynczo**

ROZMNAŻANIE

Rozmnażanie	**Jajorodny**
Wielkość zniesienia	**12-20 jaj**
Inkubacja	**390-400 dni** przy 20-22 °C

OCHRONA I FORMALNOŚCI

CITES	**Załącznik II**
Załącznik unijny	**Załącznik B**
IUCN	**Zagrożony (EN)**

O gatunku

Kinyongia matschiei to duży, masywnie zbudowany kameleon i największy gatunek z rodzaju *Kinyongia*. Samce osiągają do 41 cm długości razem z ogonem, samice do 36 cm. Gatunek ma parę długich, płaskich rogów nosowych, ustawionych równolegle lub lekko rozchylonych. Najdłuższe są u samca, u którego mogą sięgać około 20 mm, u samicy są znacznie krótsze. Ogon jest długi i potrafi chwytać gałęzie. Podstawowe ubarwienie jest zielone, a kolor zmienia się w zależności od nastroju, światła i temperatury.

Gatunek został opisany przez Franza Wernera w 1895 roku na podstawie zwierząt z Deremy w Górach Usambara Wschodnich i nazwany na cześć zoologa Paula Matschiego. Przez wiele lat uważano go za podgatunek *Kinyongia fischeri*, jednak jest to odrębny gatunek, występujący wyłącznie w Górach Usambara Wschodnich. *Kinyongia vosseleri* żyje w tych samych lasach i jest do niego tak podobny, że trudno je odróżnić. Decydująca różnica polega na tym, że samica *K. matschiei* ma rogi nosowe, a samica *K. vosseleri* ich nie ma.

Gatunek jest szybki, ciekawski i aktywny, ale też płochliwy. Chętnie chowa się w gęstej roślinności. *K. matschiei* nigdy nie był rozpowszechniony w hodowli. Tanzania nie eksportuje już dzikich kameleonów, a w europejskich grupach hodowlanych gatunek praktycznie nie występuje. To zwierzę dla bardzo doświadczonych hodowców kameleonów. Jak na kameleona jest długowieczny: osobniki trafiające do hodowli jako dorosłe mogą żyć w niewoli co najmniej pięć lat.

Występowanie i środowisko

Kinyongia matschiei występuje wyłącznie w Górach Usambara Wschodnich w północno-wschodniej Tanzanii. Miejscem typowym jest Derema, a gatunek żyje do wysokości około 1500 m n.p.m. Zasięg obejmuje około 800 km² izolowanych płatów lasu, ale obszar, na którym gatunek rzeczywiście występuje, jest mniejszy niż 300 km².

Populacja maleje, ponieważ lasy są wycinane. *K. matschiei* można spotkać w zaburzonym lesie na jego skraju, ale nie na terenach całkowicie przekształconych, takich jak plantacje. W Górach Usambara Zachodnich żyje blisko spokrewniony *Kinyongia multituberculata*, a w Górach Usambara Wschodnich siedlisko z tym gatunkiem dzielą *Kinyongia vosseleri*, *Kinyongia tenuis* i *Trioceros deremensis*.

> **Naturalny zasięg:** Tanzania.

ŚRODOWISKO

Gatunek żyje w wilgotnym lesie w Górach Usambara Wschodnich, od niższych stoków do wysokości około 1500 m. Jest związany z drzewami i krzewami i porusza się w gęstym podszycie oraz w najniższej warstwie koron drzew, gdzie nocą śpi na cienkich gałązkach. Las jest wilgotny i często spowity mgłą, z łagodnym powietrzem w dzień i chłodniejszymi nocami.

Dokładne dane klimatyczne dla gatunku nie są udokumentowane. Typ lasu jest taki sam jak u innych kameleonów z górskich lasów Afryki Wschodniej: wysoka wilgotność powietrza, regularne deszcze lub mgły i wyraźna różnica między dniem a nocą. Taki właśnie klimat musi odtwarzać terrarium.

Czytaj więcej: Wilgotność, zraszanie i wentylacja

Hodowla

TERRARIUM

Wiedza o utrzymaniu *Kinyongia matschiei* jest skromna. Klimat Gór Usambara Wschodnich jest wilgotny i łagodny, z chłodnymi nocami, a gatunek ma takie same wymagania jak inne kameleony górskie. Wartości dotyczące temperatury, oświetlenia i pokarmu zostały zapożyczone od *Trioceros jacksonii*. *Kinyongia fischeri* i *Kinyongia multituberculata* to bliscy krewni o takich samych potrzebach, a *Kinyongia tenuis* i *Trioceros deremensis* żyją w tych samych lasach.

Dorosły osobnik potrzebuje wysokiego, dobrze wentylowanego terrarium o wymiarach co najmniej 90 × 60 × 150 cm (długość × szerokość × wysokość). Gatunek jest największy w rodzaju, dużo się porusza i jest szybki, więc im większe terrarium, tym lepiej. Terrarium siatkowe zapewnia świeże powietrze, którego kameleony potrzebują, i lepiej znosi codzienne zraszanie niż szkło, natomiast terrarium ze szklanym frontem i siatkową pokrywą lepiej utrzymuje wilgoć w suchych pomieszczeniach. Niezależnie od typu powietrze musi się wymieniać, inaczej gromadzi się zastałe powietrze i bakterie, które wywołują infekcje dróg oddechowych.

Wystrój ma być gęsty i zielony. Gatunek jest płochliwy i potrzebuje dużo kryjówek, inaczej się stresuje. Wypełnij terrarium żywymi roślinami, np. fikusem i szeflerą, oraz ukośnie ustawionymi gałęziami różnej grubości, by zwierzę mogło się wspinać i ukrywać. Co najmniej dwie trzecie objętości powinno być porośnięte. Dobrze jest zakleić boki nieprzezroczystymi płytami, by zwierzę nie widziało otoczenia, i zostawić mały wizjer do kontroli. Dno pokrywa się lekkim drenażem, by woda mogła spływać, np. keramzytem pod ziemią i korą, a tacka ociekowa zbiera nadmiar wody. Żadnego piasku ani drobnych kamyków, które zwierzę mogłoby połknąć.

Trzymaj tylko jedno zwierzę w każdym terrarium. Gatunek jest samotnikiem i stresuje go kontakt wzrokowy z innymi osobnikami, dlatego dwa zwierzęta muszą stać w osobnych terrariach bez widoku na siebie.

TEMPERATURA

W dzień w terrarium powinno być 20-25 °C. Pod rozgałęzionym miejscem do wygrzewania w górnej części terrarium powierzchnia może osiągać 26-28 °C przez kilka godzin rano i po południu. Gatunek żyje w lesie górskim i nie znosi wysokich temperatur, więc temperatura nigdy nie może przekroczyć 28 °C. W nocy powinna spadać do 12-16 °C, a ta różnica między

dniem a nocą jest ważna dla dobrostanu zwierzęcia. Na noc wyłącz ogrzewanie.

Używaj lampy grzewczej z ceramiczną oprawką umieszczonej na zewnątrz terrarium, by zwierzę nie mogło dotknąć żarówki. Mierz temperaturę termometrem cyfrowym zarówno na górze, jak i na dole, a termometrem na podczerwień w miejscu do wygrzewania. Jeśli zwierzę schodzi na dół i otwiera pyszczek, jest za ciepło. Jeśli siedzi skulone i ciemne i śpi w ciągu dnia, jest za zimno.

Czytaj więcej: Ciepło i temperatura

WILGOTNOŚĆ I WODA

Wilgotność powietrza powinna się wahać. W nocy ma być bliska 100 %, a w dzień może spadać do około 50 %, by terrarium przeschło. Stale wysoka wilgotność powoduje pleśń i infekcje dróg oddechowych. Utrzymuj wilgotność, zraszając terrarium codziennie rano i wieczorem, za każdym razem przez co najmniej minutę, a w nocy warto dodatkowo używać nawilżacza. Wyłączaj nawilżacz, gdy włączona jest lampa grzewcza, inaczej powietrze może się za bardzo nagrzać. W nawilżaczu używaj wody destylowanej lub z odwróconej osmozy i czyść go co tydzień.

Gatunek nie pije z misek, tylko krople wody z liści. Najpewniejszym sposobem pojenia jest system kroplowy lub deszczownia, które przez kilka minut naraz pokrywają liście kroplami. Woda w postaci kropli jest kluczowa dla gospodarki wodnej organizmu, a odwodnienie to jedna z najczęstszych przyczyn chorób u kameleonów. Objawy to zapadnięte oczy, sucha skóra i gęste, żółte moczany.

OŚWIETLENIE I UVB

Gatunek jest aktywny w dzień i potrzebuje silnego światła przez 11-12 godzin na dobę. Zamontuj nad terrarium jedną lub dwie świetlówki T5 HO 6500 K albo mocną lampę LED do roślin. Zapewnia to światło roślinom i żywe barwy zwierzęciu.

UVB jest niezbędne u dziennych kameleonów, ponieważ dostarcza witaminy D3 i zapobiega chorobom kości. Gatunek żyje w lesie i należy mniej więcej do strefy Fergusona 2: świetlówka T5 HO 6-7 % nad miejscem do wygrzewania w oprawie z odbłyśnikiem. Celem jest indeks UV 2-3 na grzbiecie zwierzęcia w miejscu do wygrzewania i niższy w dolnych partiach. Świetlówkę i zwierzę może oddzielać tylko siatka, ponieważ UVB nie przechodzi przez szkło ani plastik. Odległość zależy od świetlówki i siatki i należy ją sprawdzić miernikiem UV. Wymieniaj świetlówkę UVB co roku, nawet jeśli nadal świeci.

Czytaj więcej: Światło i UVB Czytaj więcej: Wapń, witaminy i suplementy

ŻYWIENIE

Kinyongia matschiei żywi się owadami. Gatunek zjada wszystko, co zmieści się w pyszczku, i szczególnie lubi jedwabniki. Podawaj urozmaiconą dietę ze świerszczy, szarańczy, karaczanów dubia, jedwabników, larw os, larw muchy czarnej (BSF), larw zawisaka i innych owadów o miękkim ciele. Mączniki, drewnojady i larwy barciaka podawaj tylko okazjonalnie jako przysmak. Owady mogą być najwyżej tak duże jak odległość między oczami zwierzęcia.

Świeżo wyklute i młode osobniki karm dwa razy dziennie w takiej ilości, jaką zjedzą. Dorosłe dostają 6-8 owadów co drugi dzień, z dostosowaniem do masy ciała. Jeśli zwierzę ma skłonność do otyłości, ogranicz porcje. Waż zwierzę co miesiąc.

Przy większości karmień oprószaj owady wapniem bez D3, a od czasu do czasu multiwitaminą z retinolem (nie beta-karotenem). Karm owady pożywnym pokarmem przez co najmniej dobę przed skarmieniem (gutloading). Używaj owadów z hodowli, nigdy odłowionych. Kameleony nie piją z misek, więc wodę podaje się w postaci kropli (patrz Wilgotność).

Czytaj więcej: Zakup zwierząt: odchów, odłów i transport

ZACHOWANIE I OBCHODZENIE SIĘ ZE ZWIERZĘCIEM

Kinyongia matschiei jest płochliwy i łatwo się stresuje. Przestraszony ciemnieje i pokrywa się pasami, a zwierzę chowa się w liściach lub przemyka po gałęzi w dół. Zapewnij ciche i spokojne otoczenie i ustaw terrarium tak, by zwierzę nie patrzyło przez cały dzień na pokój.

Branie na ręce nie jest potrzebne i powinno ograniczać się do niezbędnych zabiegów i wizyt u weterynarza. Kameleony nie odnoszą korzyści z głaskania. Gdy trzeba zwierzę przenieść, pozwól mu wejść na dłoń, zamiast je chwytać. Zapewnij spokój i wykonuj powolne ruchy.

Gatunek dużo się porusza i jest szybki. Potrzebuje więc miejsca do wspinaczki, a zwierzę, które bez przerwy biega wzdłuż siatki, sygnalizuje stres lub zbyt małe terrarium. Trzymaj jedno zwierzę w jednym terrarium.

U nowych zwierząt trzeba zbadać kał na obecność pasożytów i w razie potrzeby je odrobaczyć. Po pozbyciu się pasożytów jest to odporny kameleon.

Rozmnażanie

DOJRZAŁOŚĆ PŁCIOWA I OKREŚLANIE PŁCI

Samiec jest większy od samicy i ma dłuższe rogi nosowe: u samca mogą sięgać około 20 mm, u samicy są znacznie krótsze. Płeć łatwo więc rozpoznać po rogach, ale także po nasadzie ogona, która jest szersza u samca. Wiek i wielkość w momencie osiągnięcia dojrzałości płciowej nie są u tego gatunku udokumentowane.

GODY I KOPULACJA

Kopulacja i przygotowanie do niej nie są u tego gatunku udokumentowane. U blisko spokrewnionych kameleonów górskich samca i samicę trzyma się w osobnych terrariach i łączy tylko na krótko, gdy samica jest gotowa do rozrodu. Samica pokazuje, że nie chce kopulować, ciemniejąc i otwierając pyszczek. Samca trzeba odsadzić, jeśli samica wykazuje wyraźne oznaki stresu.

SKŁADANIE JAJ I ZNIESIENIA

Gatunek jest jajorodny. Ciąża trwa około dwóch miesięcy. Wielkość zniesienia nie jest dla gatunku udokumentowana; wartość w tabeli, 12-20 jaj, zapożyczono od *Kinyongia fischeri*. Ciężarna samica potrzebuje wiadra lub skrzynki z 30-40 cm wilgotnej, luźnej ziemi, w której może wykopać tunel i złożyć jaja. Bez odpowiedniego miejsca może zatrzymać jaja, co grozi zagrażającymi życiu problemami ze złożeniem jaj. Ciężarna samica potrzebuje dodatkowego wapnia i obfitej ilości wody.

INKUBACJA

Jaja umieszcza się w zamkniętym pojemniku z wilgotnym wermikulitem lub perlitem. Mają być wilgotne, ale nie mokre, i nie wolno ich obracać. Inkubacja jest wyjątkowo długa: około 13 miesięcy w temperaturze pokojowej, około 20-22 °C, bez dodatkowego ogrzewania. Dokładniejsza temperatura inkubacji nie jest udokumentowana. Przy stabilnej temperaturze pokojowej wykluwają się niemal wszystkie jaja.

Czytaj więcej: Inkubacja jaj

ODCHÓW MŁODYCH

Młode wykluwają się z bardzo długim ogonem. Odchów nie jest dla gatunku udokumentowany. U blisko spokrewnionych gatunków młode dostają małe terrarium siatkowe z gęstą roślinnością, codzienny pokarm z muszek owocowych (*Drosophila hydei*) i małych świerszczy dobranych do wielkości ich głów, wapń i wodę w kroplach. Każde młode musi od pierwszego dnia siedzieć samo we własnym terrarium.

Zdrowie i częste błędy

Większość chorób wynika z niewłaściwych warunków: za mało wody, za mało UVB, za wysoka temperatura lub zbyt monotonna dieta. Typowe problemy to:

- Odwodnienie przy zbyt małej ilości wody z systemu kroplowego lub zraszania. Objawy to zapadnięte oczy i gęste, żółte moczany.
- Osteoporoza (metaboliczna choroba kości) przy niedoborze UVB i wapnia.
- Pasożyty, zwłaszcza u świeżo kupionych zwierząt. Zleć weterynarzowi badanie próbki kału i lecz w razie potrzeby.
- Infekcja dróg oddechowych przy zastałym powietrzu, stałej wilgoci lub zbyt zimnych nocach. Objawy to otwarty pyszczek, bulgoczący oddech i śluz.
- Problemy ze złożeniem jaj u samic, wymagające pomocy weterynarza.

Zdrowe zwierzę ma otwarte, jasne oczy, gładką skórę, naturalnie zmienia kolor i regularnie je. Waż zwierzę co miesiąc. Spadek masy o 10 % lub więcej wskazuje na chorobę. Kameleony ukrywają objawy chorób, więc zabierz zwierzę do weterynarza z doświadczeniem w leczeniu gadów, jeśli trzyma oczy zamknięte, nie je, traci na wadze lub siedzi ciemne i skulone. Gatunek jest zagrożony w naturze, a dzikie osobniki są osłabione transportem, dlatego zawsze wybieraj zwierzęta z hodowli.

Czytaj więcej: Typowe choroby i objawy choroby

Zawsze pytaj kogoś, kto się zna

Ten poradnik to dobry punkt wyjścia, ale nie zastąpi doświadczenia. Zwierzęta są różne, a wielu najważniejszych rzeczy można się nauczyć tylko od ludzi, którzy od lat hodują dany gatunek. Porozmawiaj z hodowcą, doświadczonym terrarystą lub weterynarzem, który zna gady i płazy, zanim kupisz zwierzę - i ponownie, gdy coś wygląda niepokojąco.